

Oppsummering av numerisk analyse

hei der din gjøk

Tore Bergebakken

Mai 2020

Mikaels liste:

(observasjon av innholdet i alle eksamenene)

Oppsummering alle eksamener: 5-6 oppgaver med deloppgaver.

1. Handler om konvertering av tall - binære, heksadesimale, desimale, og IEEE-flyttall med halv/enkel/dobbel presisjon
2. PA=LU faktorisering med forskjellige metoder eks Gauss-Seidel iterasjon
3. Interpolering av punkter av forskjellig grad.
4. Iterative utregninger(Polynom, interpolering, minste kvadraters metode, trigonometrisk polynom, potensiterasjon, invers potensiterasjon med skift) Bezierkurven med startpunkt,
5. Denne var variert litt mer enn de andre oppgavene. Fouriertransformasjon, Jacobimatrisen, Gauss-Newton,
6. Egenverdi konvergerer potensmetoden, konvergensrate, inverse potensmetoden

0 Grunnleggende saker

Stuff som typisk dukker opp i oppgave 1.

0.1 basically bare Horners metode

$$2(x-1)^2x + 3(x-1)x + 50x - 4 = ((2(x-1) + 3)(x-1) + 50)x - 4$$

0.2 hex, bin, desi

Brøk til hex? Se på dette:

$$\frac{2}{3} \cdot 16 = 10 + \frac{2}{3}$$
$$\frac{2}{3} \cdot 16 = 10 + \frac{2}{3}$$

⋮

Samme type metode som for binærtall.

Hex til desi men med desimaler? Ikke få panikk: $(0.F)_{16} = \frac{15}{16}$ osv.

0.3 Flyttall

Lett formel fra LF for **float** (enkelpresisjon):

$$(-1)^s \cdot 2^{e-127} \cdot \left(1 + \frac{m}{2^{23}}\right)$$

Dette lagres som $(s|e|m)$.

Generell bias: $2^{n-1} - 1$ der n er antall bits eksponenten lagres med.

(PS: ikke miks 23 og 32 som en annen gjøk. det går dårlig.)

Presisjon	Fortegn	Eksponent	Mantisse
enkel (float)	1	8	23
dobbel	1	11	52
lang dobbel	1	15	64

0.4 Tap av signifikans

Begrepet i overskriften: 234.516 inn, 0.004 ut $\rightarrow$ tap av 5 signifikante sifre.

Vi vil spesielt unngå å trekke to veldig like tall fra hverandre.

For disse oppgavene: Husk trikset med å gange med konjugatet til uttrykket. Da kommer tredje kvadratsetning (konjugatsetningen) inn i bildet og ting blir mycket bedre.

$$\sqrt{1+\epsilon} - \epsilon = \frac{\sqrt{1+\epsilon} - \epsilon}{1} \cdot \frac{\sqrt{1+\epsilon} + \epsilon}{\sqrt{1+\epsilon} + \epsilon}$$

abc-formelen kan restruktureres i tilfeller der a og c er betydelig mindre enn b :
 $\pm \rightarrow +$ hvis $b > 0$, $\pm \rightarrow -$ hvis $b < 0$.

$$x_1 = -\frac{b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

$$x_2 = -\frac{2c}{b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}$$

Vi vil oppnå å *kun* addere tall med *samme* fortegn (altså ikke subtrahere potensielt veldig like tall, som b og $\sqrt{b^2 - 4ac}$ typisk blir hvis $4|ac| \ll b^2$)

Uttrykket for x_2 er avledet ved å gange med konjugatet $\sqrt{b^2 + 4ac}$

Ser at LF gjør det *manuelt* og ikke bare sier “her er en god formel.” Kan være et eksempel til etterfølgelse

0.5 Ting fra calculus

1 Likningsløsning

1.1 Halveringsmetoden

Skjæringssetningen $\rightarrow f(a)$ og $f(b)$ må ha forskjellig fortegn for at det skal være en rot mellom dem.

Denne metoden $\approx$ binærøøk:

1. Intervall $[a, b]$
2. Midtpunkt c
3. Hvilken side av c ligger roten på? $f(a), f(c), f(b)$
4. Tilbake til 2 inntil ønsket $|b - a| < \text{nøyaktighet}$ er nådd.

1.2 Fikspunktiterasjon

hei der

Fikspunkt: $f(c) = c$

Men vi vil ha alle r slik at $f(r) = 0$

Kan sette $f(x) = x$ eller løse $f(x)$ med hensyn på *ett* x -ledd.

Finner fikspunktene til den nye likningen.

De er da røttene til $f(x)$.

Konvergens

Hvis $f(x)$ er kontinuerlig deriverbar, $f(r) = r$ og $|f'(r)| = S < 1$:

Da konvergerer $x_{n+1} = f(x_n)$ med rate S for x_0 nære r

1.3 Begrensninger for nøyaktighet

Iterasjonsmetoder for å finne rot r av $f(x)$

Foroverfeil: $|x_i - r|$

Bakoverfeil: $|f(x_i) - f(r)| = |f(x_i)|$ gir hvor langt $f(x_i)$ er fra null ($f(r) = 0$)

Feilforstørrelsesfaktor = relativ foroverfeil / relativ bakoverfeil

$$\left| \frac{\Delta r/r}{\epsilon} \right| = \left| \frac{g(r)}{rf'(r)} \right|$$

Kondisjon

kondisjontall største feilforstørrelsesfaktor

velkondisjonert kondisjontall nært 1

dårlig kondisjonert stort kondisjontall

Et eksempel med ϵ_{mach} ganget med en $g(x)$

1.4 Newtons metode

Velg start x_0

$$\text{La } x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Kvadratisk konvergens

Metode med foroverfeil

$$e_n = |x_n - r|$$

Kvadr. konv. hvis

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{e_{n+1}}{e_n^2} < \infty$$

Newtons metode er kvadr. konv. hvis

- $f(r) = 0$
- $f'(r) \neq 0$
- $f(x)$ er 2x kontinuerlig deriverbar

Da har vi følgende konvergens:

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{e_{n+1}}{e_n^2} < M$$

$$M = \left| \frac{f''(r)}{2f'(r)} \right|$$

Omskrevet: $e_{n+1} \approx M e_n^2$

Rot med multiplisitet

Rot med multiplisitet m har konvergens $S = (m-1)/m$

$$\text{Metoden endres: } x_{n+1} = x_n - \frac{m f(x_n)}{f'(x_n)}$$

Kvadratisk konvergens mot r .

(krever at vi vet multiplisitet? ummmm what?)

1.5 Sekantmetoden et al.

To startverdier x_0 og x_1 .

De neste blir

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)(x_n - x_{n-1})}{f(x_n) - f(x_{n-1})}$$

og vi avslutter før $f(x_n) = f(x_{n-1})$ for å unngå divisjon med null

Konvergens

Litt saktere enn Newton.

$$e_{n+1} \approx \left| \frac{f''(r)}{2f'(r)} \right| e_n e_{n-1} \approx \left| \frac{f''(r)}{2f'(r)} \right| e_n^{1.6180}$$

Andre

Regula Falsi variant av halveringsmetoden

Mullers metode A la sekant men med parabel istedenfor rett linje, færre iterasjoner men mer kostbar pga. kvadratisk likning

Invers kvadratisk interpolasjon Invers parabel istedenfor rett linje. Færre iterasjoner enn sekant og raskere enn Mullers

2 Likningssystemer

2.1 Gauss-eliminasjon

blah blah

Vi konkluderer med at gaussing av $n \times n$ krever $\frac{2}{3}n^3 + \frac{1}{2}n^2 - \frac{7}{6}n$ operasjoner og tilbakeinnsetting krever n^2

2.2 LU-faktorisering

Øvre triangulær:

$$\begin{bmatrix} a & b & c \\ 0 & d & e \\ 0 & 0 & f \end{bmatrix}$$

Nedre triangulær:

$$\begin{bmatrix} a & 0 & 0 \\ b & c & 0 \\ d & e & f \end{bmatrix}$$

Introduserer notasjon for L -matriser:

$$L_{12}(c_1) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ c_1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Som videre gir at:

$$L_{12}(c_1)L_{13}(c_2)L_{23}(c_3) = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ c_1 & 1 & 0 \\ c_2 & c_3 & 1 \end{bmatrix}$$

... og som likningsløsning:

$$\begin{aligned}
 A &= LU \\
 \begin{bmatrix} 1 & -1 & 3 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & 4 & 4 \end{bmatrix} &= L_{12}(1)L_{13}(2)L_{23}(3) \begin{bmatrix} 1 & -1 & 3 \\ 0 & 2 & -2 \\ 0 & 0 & 4 \end{bmatrix} \\
 &= \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ c_1 & 1 & 0 \\ c_2 & c_3 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & -1 & 3 \\ 0 & 2 & -2 \\ 0 & 0 & 4 \end{bmatrix}
 \end{aligned}$$

NB: Alle c_i skal være negativ versjon av tallet raden ble multiplisert med.

Tilbakeinnsetting:

$$\begin{aligned}
 Ax &= b \\
 LUx &= b \quad \left(\frac{2}{3}n^3\right) \\
 Lc &= b \quad (n^2) \\
 Ux &= c \quad (n^2)
 \end{aligned}$$

Største bonus: LU-faktorisering gjøres én gang, så følger flere tilbakeinnsettinger.

2.3 Feilkilder

noe om foroverfeil og bakoverfeil og feilforstøringsfaktor og kondisjontall

Normer, feil, kondisjonering, swamping...

Alt dette sto i det tapte sammendraget.

Men vet du meg hva? Det lå i matlab-repoet! Hallelujah!

Vector norms

$$||x||_p = \sqrt[p]{|x_1|^p + \dots + |x_n|^p}$$

$$||x||_1 = |x_1| + \dots + |x_n| = \text{abs.verdi av alle elementene}$$

$$||\mathbf{x}||_\infty = \max |x_i|, i = 1, \dots, n = \text{maksimalt element}$$

Matrix norms

$$||A||_1 = \text{maksimal kolonnesum}$$

$$||A||_\infty = \text{maximal absolute row sum} = \text{maksimal radsum}$$

Errors

For a system $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ with approximate solution $\mathbf{x}_a$, we have:

Backward error

$$\|\mathbf{b} - A\mathbf{x}_a\|_\infty$$

Forward error

$$\|\mathbf{x} - \mathbf{x}_a\|_\infty$$

Residual

$$r = b - Ax_a$$

Relative backward error

$$\frac{\|\mathbf{r}\|_\infty}{\|\mathbf{b}\|_\infty} = \frac{\|\mathbf{b} - A\mathbf{x}_a\|_\infty}{\|\mathbf{b}\|_\infty}$$

Relative forward error

$$\frac{\|\mathbf{x} - \mathbf{x}_a\|_\infty}{\|\mathbf{x}\|_\infty}$$

Error magnification error

$$\frac{\text{relative forward error}}{\text{relative backward error}}$$

Condition number The condition number is the largest error magnification factor (feilforstøringsfaktor)

$$\text{cond}(A) = \|A\|_\infty \cdot \|A^{-1}\|_\infty = \|A\| \cdot \|A^{-1}\|$$

2.4 $PA = LU$ -faktorisering

Swamping kan forhindres med *delvis pivotering*:

Bytt om på rader for å få største mulige pivotelementer

Hvordan gjøre dette med matriser?

Vi introduserer *permutasjonsmatriser*!

De er modifiserte identitetsmatriser med ombyttede rader, lagd for å bytte om på rader.

Lag en P ved å utføre radbytterne som gjøres i gausseliminasjonen på en identitetsmatrise.

Løser så:

$$\begin{aligned}Ax &= b \\ PAx &= Pb \\ LUx &= Pb \\ Lc &= Pb \\ Ux &= c\end{aligned}$$

2.5 Iterative metoder

Diagonaldominant: Elementene langs hoveddiagonalen har størst absoluttverdi blant elementene på sin egen rad. *De er heller ikke lik 0.*

Jacobi

Løs første likning for første variabel, andre likning for andre variabel osv. Start med en startverdi for hver variabel og oppdater dem med likningene.

$$x_1 = \frac{b_1 - c_{1,2}x_2 - c_{1,3}x_3 - \cdots - c_{1,n}x_n}{c_{1,1}}$$

Må ha diagonaldominant matrise for å konvergere, siden det gir en større nevner c_1 enn komponentene i telleren kan utgjøre.

Som matriser: L er nedre triangel, U er øvre, D er hoveddiagonalen.

$$\begin{aligned}Ax &= (D + L + U)x = b \\ Dx &= b - (L + U)x \\ x &= D^{-1}(b - (L + U)x)\end{aligned}$$

Gauss-Seidel

Bruker nye verdier *umiddelbart*. Konvergerer raskere. Trenger fortsatt diagonal-dominant matrise.

2.7 Newtons metode for flere variable

Doktor Jacobis fantastiske matrise ^{TM}

For likningssett $F = f_1(x, y), f_2(x, y)$:

$$DF(x, y) = \begin{bmatrix} \frac{\delta f_1}{\delta x} & \frac{\delta f_1}{\delta y} \\ \frac{\delta f_2}{\delta x} & \frac{\delta f_2}{\delta y} \end{bmatrix}$$

Taylor for det her:

$$F(x) = F(x_0) + DF(x_0)(x - x_0) + O(x - x_0)^2$$

Vi gjør det lineært og bryr oss ikke om $O(x^2)$.

Metoden bruker startvektor x_0 og kunne gått slik:

$$x_{k+1} = x_k - (DF(x_k))^{-1}F(x_k)$$

- men vi gjør et triks for å slippe invers:

Vi løser

$$DF(x_k)s = -F(x_k)$$

og setter inn i

$$x_{k+1} = x_k + s$$

Gauss-Seidel

ok jeg gidder ikke skrive ned dette... det er masse stuff anyway, se side 134-135 for Broyden I og II

3 Interpolasjon

Gjennom n punkter med *forskjellige* x -verdier, går det *ett og bare ett* polynom av grad $n - 1$ eller lavere.

Interpolasjon gir en funksjon som stemmer eksakt med inndata

– $f(t_i) = x_i$ for alle datapunktene.

3.1 Newtons dividerte differanser

Relevant: Et sett med n punkter kan interpoleres av *ett og bare ett* polynom av grad $n - 1$.

Dessuten: Et n -tegrads polynom har maksimalt n røtter hvis det ikke er $f(x) = 0$

Lagrange-interpolasjon er noe av det samme. Se i boka eller noe.

Definisjonen av dividert differanse:

$$f[x_k] = f(x_k)$$
$$f[x_k, \dots, x_{k+r}] = \frac{f[x_{k+1}, \dots, x_{k+r}] - f[x_k, \dots, x_{k+r-1}]}{x_{k+r} - x_k}$$

Trekanten vi setter opp:

```
f[x1]  f[x1 x2]  f[x1 x2 x3]
f[x2]  f[x2 x3]
f[x3]
```

Dette eksempelet gir polynomet

$$P_3(x) = f[x_1] + f[x_1, x_2](x - x_1) + f[x_1, x_2, x_3](x - x_1)(x - x_2)$$

og generelt finner vi koeffisientene langs øvre side av trekanten, fra konstantledd til $n - 1$ -tegradsledd.

Omskriv polynomet med Horner's metode for mer effektiv utregning.

3.2 Interpolasjonsfeil

Faktisk feil

$P(x)$ interpolerer $f(x)$ i $x_1, \dots, x_n$, da er feilen i x

$$f(x) - P(x) = \frac{(x - x_1)(x - x_2) \cdots (x - x_n)}{n!} f^{(n)}(c)$$

for en c som er $\min(x_i) < c < \max(x_i)$

Estimat

Feilestimat for interpolering $P(x)$ av en $f(x)$ definert på $[a, b]$ – med en M slik at $|f^{(n)}(x)| < M$ for alle $x \in [a, b]$

$$|f(x) - P(x)| < \left| \frac{(x - x_1)(x - x_2) \cdots (x - x_n)}{n!} \right| M$$

og dessuten: Chebyshev fikser sakene ved å sample m/forskjellig avstand mellom punktene!

3.4 Kubiske splines

Egenskaper for alle splines:

1. $S_i(x_i) = y_i$ og $S_i(x_{i+1}) = y_{i+1}$ for $i = 1, \dots, n - 1$
– altså går kurven gjennom og interpolerer alle datapunktene!
2. $S'_{i-1}(x_i) = S'_i(x_i)$ for $i = 2, \dots, n - 1$
– altså blir tangentene til de indre endene av hver motstøtende spline overensstemmende, slik at vi får en jevn kurve.
3. $S''_{i-1}(x_i) = S''_i(x_i)$ for $i = 2, \dots, n - 1$
– altså gjelder det samme for krummingen av splinene.

Disse gir ingen *entydig* definisjon, vi trenger noe ekstra for å få et løsbart likningssett.

Noen sett med endepunksregler:

naturlig spline: $S''_1(x_1) = 0$ og $S''_{n-1}(x_n) = 0$

– altså skal det være et vendepunkt (inflection point) på hver side av kurven.

krumningsjusterte splines: $S_1''(x_1) = 2c_1 = k_1$ og $S_{n-1}''(x_n) = 2c_n = k_n$

– altså skal hver ende ha en definert krumning

låste splines: $S_1'(x_1) = \delta_1(2c_1 + c_2) = v_1$ og $S_{n-1}'(x_n) = \delta_{n-1}(c_{n-1} + 2c_n) = v_n$

parabler i endene: Kontrollerte tredjederiverte: $d_1 = 0$ og $d_{n-1} = 0$

som tilsvarer at $c_1 = c_2$ og $c_{n-1} = c_n$

not-a-knot: Sørge for at $S_1(x) = S_2(x)$ og $S_{n-2}(x) = S_{n-1}(x)$ ved at $d_1 = d_2$
og $d_{n-2} = d_{n-1}$

Hva første og siste rad byttes ut med? Eh, jeg gidder ikke.

3.5 Bezierkurver

Formel fra forelesning:

$$P(t) = (1-t)^3 P_1 + 3t(1-t)^2 P_2 + 3t^2(1-t) P_3 + t^3 P_4$$

NB: De parameteriserte likningene gjelder fra 0 til 1...

(it could have been so much simpler)

Følgende egenskaper gjelder:

Start og slutt i start- og sluttpunktene, naturligvis.

$$P(0) = P_1 P(1) = P_4$$

De førstederiverte i start og slutt er gitt av kontroll- og endepunkt:

$$P'(0) = 3(P_2 - P_1)$$

$$P'(1) = 3(P_4 - P_3)$$

Altså skal kurven tangere linjene gjennom endepunkt og kontrollpunkt.

Vi har fra disse egenskapene **eksplisitte formler** for kontrollpunktene:

$$P_2 = P_1 + \frac{1}{3}P'(0)$$

$$P_3 = P_4 + \frac{1}{3}P'(1)$$

Sammenhengen burde vært åpenbar, men nei da.

Koeffisientene kan finnes såher:

$$b_x = 3(x_2 - x_1)$$

$$c_x = 3(x_3 - x_2) - b_x$$

$$d_x = x_4 - x_1 - b_x - c_x$$

$$b_y = 3(y_2 - y_1)$$

$$c_y = 3(y_3 - y_2) - b_y$$

$$d_y = y_4 - y_1 - b_y - c_y$$

Parameterisert for $t \in [0, 1]$:

$$\begin{aligned}x(t) &= x_1 + b_x t + c_x t^2 + d_x t^3 \\y(t) &= y_1 + b_y t + c_y t^2 + d_y t^3\end{aligned}$$

4 Minste kvadraters metode

Her skal vi få *tilpasninger* som ikke er begrenset av kravet til likhet som i interpolasjon.

4.1 Minste kvadraters metode

Gitt

$$Ax = b$$

løs

$$A^T A \bar{x} = A^T b$$

Her interpolerer vi ikke, vi skaffer en «best fit» til datapunktene

Modellere data

Tilpasse en lineær modell $y = c_1 + c_2 t$ til (x_i, y_i) .
→ da er b -vektoren y -verdiene og A -matrisen slik:

$$\begin{bmatrix} 1 & x_0 \\ 1 & x_1 \\ 1 & x_2 \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_n \end{bmatrix}$$

... som gir systemet

$$\begin{bmatrix} 1 & x_0 \\ 1 & x_1 \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} c_1 \\ c_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} y_0 \\ y_1 \\ \vdots \\ y_n \end{bmatrix}$$

og videre

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & \cdots & 1 \\ x_0 & x_1 & \cdots & x_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & x_0 \\ 1 & x_1 \\ \vdots & \vdots \\ 1 & x_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} c_1 \\ c_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & \cdots & 1 \\ x_0 & x_1 & \cdots & x_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} y_0 \\ y_1 \\ \vdots \\ y_n \end{bmatrix}$$

Dette løses så for c_1 og c_2 , da har vi linja.

Feil

Feilvektoren:

$$r = b - A\bar{x}$$

Squared error (kvadratet av lengden):

$$SE = (\|r\|_2)^2 = r_1^2 + \dots + r_m^2$$

Root mean squared error (lengden delt på $\sqrt{m}$):

$$RMSE = \sqrt{\frac{SE}{m}} = \sqrt{\frac{r_1^2 + \dots + r_m^2}{m}}$$

4.2 Diverse modeller

Periodisk

$$y = a \sin \frac{2\pi x}{p} + b \cos \frac{2\pi x}{p} + c$$

Eksponentiell

$$y = ae^{bx}$$

ln på begge sider:

$$\ln y = \ln a + bx$$

Får lineære likninger for $\ln a$ og b

- finner a med $a = e^{\ln a}$

Potensmodell

$$y = ax^b$$

Samme triks som for eksponentiell:

$$\ln y = \ln a + b \ln x$$

og samme $a = e^{\ln a}$

4.3 QR-faktorisering

Okay, it's simpler than it looks.

Vi faktoreriserer $A = QR$ der Q er ortogonal og R er øvre triangulær. Det betyr at $Q^T Q = I$.

Altså: vi vil finne enhetsvektorer q_i som alle står vinkelrett på hverandre (er parvis ortogonale $\rightarrow$ utgjør en ortogonal basis) og kan faktorisere A på denne formen.

Gram-Schmidt

$m \times n$ -matrise A som:

$$A = [a_1 | a_2 | \dots | a_n]$$

Lager ortonormal basis slik:

$$q_1 = a_1 / |a_1|$$

normaliserer a_1

$$w_2 = a_2 - (a_2^T q_1) q_1$$

trekk fra projeksjonen av a_2 i retning q_1

$$q_2 = w_2 / |w_2|$$

normaliserer nå w_2 for å få ortogonal vektor q_2

...

$$w_n = a_n - (a_n^T q_1) q_1 - \dots - (a_n^T q_{n-1}) q_{n-1}$$

trekk fra proj. av a_n til alle tidl. q

$$q_n = w_n / |w_n|$$

normaliserer forrige w for å få q

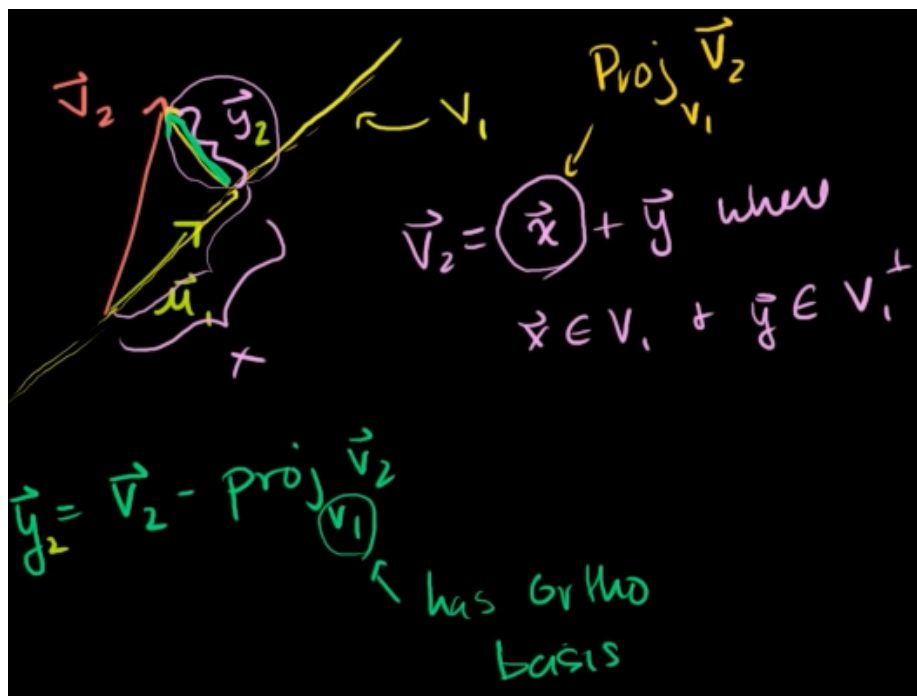

Figure 1: Projeksjon $x = (a_1^T q_1) q_1$ av $v_2 = a_1$ på $u_1 = q_1$

Merk at kryssproduktet $(a_2 \cdot q_1)$ gir lengden av a_2 om den er projisert ned på q_1 , og å gange denne lengden med q_1 igjen gir selve projeksjonen.

$\text{span}(q_1, q_2, a_3) = \text{span}(q_1, q_2, q_3)$ som er vektorrommet utspent av $q_{1..3}$

Hvordan

Gram-Schmidt omskrevet til en summering av projeksjonene av a_i på $q_1, \dots, q_i$?

$$\begin{aligned}a_1 &= |a_1|q_1 \\a_2 &= (a_2^T q_1)q_1 + |w_2|q_2 \\&\dots \\a_n &= (a_n^T q_1)q_1 + (a_n^T q_2)q_2 + \dots + (a_{n-1}^T q_{n-1})q_{n-1} + |w_n|q_n\end{aligned}$$

ved å bruke omskrivingene $r_{jj} = \|w_j\|_2$ og $r_{ij} = \|q_i^T a_j\|_2$ kan vi si at

$$A = [q_1|q_2|\dots|q_m] \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ 0 & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & r_{nn} \\ 0 & 0 & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & 0 \end{bmatrix} = QR$$

I minste kvadraters kontekst

Vi vil minimere $\|A\vec{x} - \vec{b}\|_2$ som blir $\|QR\vec{x} - \vec{b}\|_2$.

Det er det samme som $\|Q^T QR\vec{x} - Q^T \vec{b}\|_2 = \|R\vec{x} - Q^T \vec{b}\|_2$.

For ortogonale matriser er $\|Q\vec{x}\|_2 = \|\vec{x}\|_2$, så vi slipper noe av utregningen?

Hvorfor QR?

A dårlig kondisjonert $\rightarrow A^T A$ er trolig enda dårligere.

$R\vec{x} = Q^T \vec{b}$ bedre kondisjonert enn $A^T A\vec{x} = A^T \vec{b}$

Householder

Let's say that vektorene x, w er slik at $\|x\|_2 = \|w\|_2$ og la $v = w - x$.

Vi har at siden de er av lik lengde så vil $w + x \perp w - x = v$.

Vi lager oss en $P = \frac{vv^T}{v^T v}$ som tilfredsstiller $P^2 = P$ og projiserer en u ned på v ved Pu .

(en ting å gjøre: sett $H = I - 2P$ som gir at $Hx = x - 2Px$ og løs den)

Da er $H = I - 2\frac{vv^T}{v^T v}$ en symmetrisk ortogonal matrise og $Hx = w$.
(som følge av det blir $H = H^{-1}$)

Altså: finner et slikt husholdningsapparat ved å

1. Sette $v = w - x$
2. Definere $P = \frac{vv^T}{v^T v}$
3. Finne $H = I - 2P$

Enkelt nok, I suppose

Householder-kjede som Q

Vi starter med første kolonnevektor x_1 .

w velges som en vektor langs første koordinatakse av samme lengde som x_1 :

$$w = \pm[||x_1||_2, 0, \dots, 0]^T$$

Så finner vi H_1 slik at $H_1 x_1 = w$ - og sånn går nu dagen. Neste vektor blir 1 mindre i lengde, neste husholdningsapparat blir 1 mindre langs begge sider.

Får til slutt $A = H_1 H_2 H_3 R = QR$, en alternativ måte å finne Q .

4.5.1 Gauss-Newton

Vi trenger noe når vi ikke har lineære likningssett

- Newton trår til igjen!

Metoden

Minimere

$$r_1(x)^2 + \dots + r_m(x)^2$$

der $r_i(x)$ er ikke-lineære likninger i flere variable

Feilen vi vil minimere er $E(x) = \frac{1}{2} r^T r$

- som gjør at vi setter $F(x) = \nabla E(x) = 0$ og får at

$$r(x)^T Dr(x) = 0$$

Dette fører somehow til metoden.

merk at $Dr(x)$ er det vi ville skrevet som $DF(x)$

For $k = 0, 1, 2, \dots$:

$$\begin{aligned} A &= Dr(x_k) \\ A^T A v_k &= -A^T r(x_k) \\ x_{k+1} &= x_k + v_k \end{aligned}$$

10 Trigonometrisk interpolasjon

10.1 Fourier-transformasjon

Enhetsrøtter

(enhetssirkelen oppdelt i n sirkelbuer)

n -te enhetsrot blir:

$$\omega = e^{-i2\pi/n}$$

Husk Eulers formel:

$$e^{ix} = \cos x + i \sin x$$

DFT

$$y_k = \frac{1}{\sqrt{n}} \sum_{j=0}^{n-1} x_j \omega^{jk}$$

$$F_n = \frac{1}{\sqrt{n}} \begin{bmatrix} h & v & i & s \\ & d & u & \\ g & i & d & d \end{bmatrix}$$

DFT av en vektor: $y = F_n x$

Invers: $x = F_n^{-1} y$ der $F_n^{-1} = \overline{F_n}$ (kompleks konjugat)
→ så inversen er simpelthen fylt med ω^{-jk}

FFT

Splitter opp større F_n i mindre komponenter for å slippe en del av beregningene.
Bruker toerpotenser.

10.2 Trigonometrisk interpolasjon

Utgangspunkt: Vektorene $\vec{t} = [t_0 t_1 \cdots t_{n-1}]^T$ og $\vec{y}$.

Vi interpolerer på intervallet $[c, d]$ der $c = t_0$ og $d = t_n$ som er ett steg etter siste verdi i oppgitt vektor. Den trigonometriske funksjonen repeterer seg selv med periode n .

Formlene er lange, men går ut fra en omskriving av $y = F_n x$:

$$x_j = \frac{1}{\sqrt{n}} \sum_{k=0}^{n-1} y_k (\omega^{-k})^j$$

og at $\omega = e^{-i2\pi/n}$

10.3

10.3.1 Ortogonalitet og interpolasjon

10.3.2 Minste kvadraters metode: Trigonometry Edition

something something vi minimerer kvadratisk feil $\sum (x_k - P_m(t_k))^2$

se bok og foilder I guess

12 Egenverdier

12.1 Potensiterasjon

Metoden

Konvergerer mot dominant egenvektor og -verdi.

1. Normaliser vektor: $u_i = \frac{x_i}{\|x_i\|_2}$
2. Gang A med denne: $x_{i+1} = Au_i$
3. så får du en $\lambda_{i+1} = u_i^T Au_i = u_i^T x_{i+1}$
4. og så videre

Invers

1. Normaliser vektor: $u_i = \frac{x_i}{\|x_i\|_2}$
2. Bruk kvotienten: $\lambda_i = u_i^T Au_i$ (øvre del av brøken)
3. Løs $(A - \lambda_i I)x_{i+1} = u_i$
4. så får du $\lambda_{i+1} = u_i^T x_{i+1}$
5. og så videre

Rayleigh-versjonen

Rayleigh-kvotient:

$$\lambda = \frac{x^T Ax}{x^T x}$$

(pga. minste kvadrat-stuff)

Utgangspunkt i *invers* potensiterasjon, går som følger for $i = 0, 1, 2, \dots$:

1. Normaliser vektor: $u_i = \frac{x_i}{\|x_i\|_2}$
2. Bruk kvotienten: $\lambda_i = u_i^T Au_i$ (øvre del av brøken)
3. Løs $(A - \lambda_i I)x_{i+1} = u_i$

Konvergens

Sorterer egenverdiene til A slik:

$$|\lambda_1| > |\lambda_2| \geq |\lambda_3| \geq \dots \geq |\lambda_m|$$

Altså er største egenverdi λ_1 og minste λ_m .

Vanlig potensiterasjon:

Mot λ_1 med rate $S = |\lambda_2/\lambda_1|$

Raten blir slik pga. likningen for iterasjon k (delt på λ_1):

$$\frac{A^k x_0}{\lambda_1^k} = c_1 v_1 + c_2 \left(\frac{\lambda_2}{\lambda_1} \right)^k v_2 + \dots$$

Invers (med A^{-1}):

Mot λ_m^{-1} som gir oss λ_m

Invers med skift:

Skift s gir $A - sI$ med egenverdier $\lambda_i - s$ og *like* egenvektorer.

Dette fordi

$$Av = \lambda v$$

$$(A - sI)v = (\lambda - s)v$$

når vi trekker sIv fra den opprinnelige likningen Konvergens mot egenverdien som er *nærmest* skiftet s (*ikke* $|s|$).

Dette blir min $|\lambda_i - s|$ pga. at det er *invers* potensiterasjon.

12.2 QR-agoritmen

normalisert simultaniterasjon eller noe

bla bla bla finne alle egenverdiene samtidig aka potensiterasjon i parallell

somehow kan vi sette $\overline{Q}_0 = I$ og kjøre på med

$$A\overline{Q}_j = \overline{Q}_{j+1}R_{j+1}$$

for $j = 1, 2, 3, \dots$ så lenge vi gidder. Slik blir kolonnene i $\overline{Q}_j$ er tilnærmede egenvektorer og diagonalelementene $r_{11}^j, \dots, r_{mm}^j$ blir tilnærmede egenverdier.

konvergens av denne

eh.

Ekte Schur-form osv.

en matrise er på **ekte Schur-form** hvis den stort sett er øvre triangulær m/unntak av 2×2 -kvadrater langs hoveddiagonalen.

$$\begin{bmatrix} x & x & x & x & x & x \\ & x & x & x & x & x \\ & & x & x & x & x \\ & & x & x & x & x \\ & & & x & x & \\ & & & & x & \end{bmatrix}$$

Et annet teorem: A har reelle elementer. Da fins en ortogonal matrise Q og en matrise på ekte Schur-form slik at $A = Q^T T Q$

Vi skifter, gjør QR -faktorisering, skifter tilbake.

$$A_0 - sI = Q_1 R_1 A_1 = R_1 Q_1 + sI$$

Øvre Hessenberg-form

da er $a_{ij} = 0$ for $i > j + 1$

$$\begin{bmatrix} x & x & x & x & x & x \\ x & x & x & x & x & x \\ & x & x & x & x & x \\ & & x & x & x & x \\ & & & x & x & x \\ & & & & x & x \end{bmatrix}$$

Vi vil erstatte A med en A' som er på øvre Hessenberg-form, siden det da blir lettere å finne Q – Householder to the rescue.

(inn med Householder)

utnytter noe med at bla bla

$$H_3 H_2 H_1 A H_1^T H_2^T H_3^T = H_3 H_2 H_1 A (H_1 H_2 H_3)^T = Q A Q^T$$

for $n \times n$ -matrise A trenger vi $n - 2$ husholdninger og dette er ikke en skrivefeil